

Glavobolja nakon epiduralne ili spinalne injekcije - Šta biste trebali da znate o tome?

Ovaj informator smo pripremili da biste dobili opšte informacije o glavobolji koja se može razviti nakon vaše spinalne ili epiduralne injekcije i koju terapiju možemo da vam ponudimo. Ovde ćete naći odgovore na najčešće postavljena pitanja, a vaš anesteziolog će vam govoriti o tome kasnije.

Nadamo se da će vam ovaj informator pomoći kada budete razgovarali o ovoj temi sa vašim doktorom. Ukoliko budete i dalje zabrinuti oko bilo čega pošto pročitate ovaj informator, ili imate neka dodatna pitanja, slobodno razgovarajte sa doktorom ili babicom koji brinu o vama.

Uvod

Često se dešava da porođilja dobije glavobolju posle porođaja, bilo da se porodila prirodnim putem (vaginalno) ili carskim rezom. Ukoliko je vaša anestezija za porođaj bila epiduralna ili spinalna injekcija, vaša šansa da dobijete tzv. postspinalnu glavobolju je 1:100 za epiduralnu i 1:200 za spinalnu injekciju.

Šta izaziva glavobolju?

Glavobolja obično nastaje tokom prve nedelje nakon epiduralne ili spinalne injekcije, a najčešće u prvih par dana. Najčešće je prisutna u čeonom ili potiljačnom delu glave. Osoba sa glavoboljom se oseća bolje kada leži, dok se tegobe pogoršavaju pri sedenju, stajanju, naprezanju i naginjanju prema napred. Pored glavobolje, mogu se pojaviti bol u vratu, muka i osećaj da vam smeta dnevno svetlo.

Mozak i kičmena moždina su okruženi tečnošću i smešteni u membrani (kesi) koja se naziva - dura. Kada se daje epidural u donji deo leđa, igla se koristi da bi se ubacila tanka cevčica koja se naziva epiduralni kateter. Procedura se izvodi sa spoljne strane membrane- dure. Ponekad, igla može zadesno da prođe kroz membranu i napravi otvor u njoj. Kada se daje spinalna anestezija, tanka igla se namerno uvodi kroz membranu (duru), da bi se ubrizgao lokalni anestetik u tečnost unutar "duralne kese". Ako je igla napravila otvor na membrani, namerno ili zadesno, tečnost izlazi napolje, dovodeći do pada pritiska u "duralnoj kesi". Ova pojava može da izazove glavobolju koja se naziva "postspinalna glavobolja". Neke žene je opisuju kao tešku migrenu koja se pogoršava pri sedenju i stajanju.

Kako se mogu osloboditi glavobolje?

Ležanje u krevetu i jednostavni lekovi protiv bolova (kao što su Paracetamol i Diklofenak), mogu biti jedini tretman koji vam je potreban. Trebalo bi da uzimate dosta tečnosti (neki tvrde da su čaj i kafa najefkasniji), i da izbegavate da dižete teško i da se naprežete. Glavobolja obično prolazi za par dana, a ako se to ne desi, vaš anesteziolog vam može ponuditi tretman koji se naziva epiduraln blađ peč (epiduralna krvna zakrpa). Ova metoda će biti opisana kasnije.

Ako se kod vas pojavi glavobolja, lekari će vam savetovati da ostanete u bolnici, da bi osoblje pratilo vaše stanje. Ukoliko i pored preporuke odete kući, trebalo bi da imate osobu pored sebe koja vam može pomagati u narednih nekoliko dana. Trebalo bi da ostavite vaš broj telefona bolničkom timu koji učestvuje u vašem lečenju, da bi mogli da vas pozovu i provere kako se osećate.

Šta će se dalje dešavati?

Anesteziolog će vas pregledati da bi utvrdio da li je vaša glavobolja uzrokovana epiduralnom ili spinalnom injekcijom. Možda će biti potrebna i dodatna konsultacija drugog specijaliste, ako vaš lekar smatra da je to neophodno. Anesteziolog će porazgovarati sa vama o mogućnostima tretmana. Verovatno će vam prepisati standardne lekove protiv bolova i laksative (da bi se olakšao rad creva, da se ne napinjete, jer tako možete pogoršati glavobolju). Takođe, redovno će vas obilaziti tokom naredna 2-3 dana (ili kontaktirati telefonski ako ste kod kuće), da bi proverio da li se dobro oporavljate. Većina žena primećuje da se glavobolja povlači nakon par dana i osećaju se bolje.

Međutim, ukoliko ne možete normalno da funkcionišete i imate utisak da je glavobolja teška, da se pogoršava ili traje duže od par dana, moguće da će vam u ovom stadijumu biti ponuđen epiduralni "blađ peč", odnosno tzv. krvna zakrpa (videti u daljem tekstu). Razgovarajte

sa anesteziologom koji dolazi do vas da proveriti kako se oporavljate, a ako ste napustili bolnicu, pozovite anesteziologa koji radi u porodilištu.

Šta je epiduralna “krvna zakrpa”?

Za izvođenje epiduralne krvne zakrpe, igla se uvodi u epiduralni prostor na isti način kao kada se epidural daje za bezbolni porođaj. Međutim, umesto ubrizgavanja lekova protiv bolova, mala količina vaše sopstvene krvi se izvadi iz vene na ruci i ubrizga u epiduralni prostor. Epiduralna igla se zatim odmah izvadi.

Krv će koagulirati i zapečatiti otvor na membrani kroz koji izlazi tečnost, koja okružuje kičmenu moždinu. Ovo pomaže da glavobolja prestane.

Epiduralna krvna zakrpa se obično izvodi u porođajnoj sali ili operacionoj sali u porodilištu. Dva anesteziologa će izvesti ovu proceduru. Nakon čišćenja i dezinfekcije vaših leđa, prvi anesteziolog će vam ubrizgati lokalni anestetik pod kožu da izazove neosetljivost, a zatim uvesti iglu u epiduralni prostor. Drugi anesteziolog će uzeti krv iz vene na vašoj ruci ili šaci, pružiti je prvom anesteziologu koji će je zatim ubrizgati u epiduralni prostor. Ova procedura će vam se činiti vrlo slična kao prvobitna epiduralna ili spinalna injekcija .

Normalno je da osećate pritisak ili neprijatnost dok anesteziolog ubrizgava krv u vaš epiduralni prostor. Međutim, ako je to bolno, molim vas, odmah to recite anesteziologu. On ili ona će odmah prekinuti, ali može nastaviti sa davanjem injekcije ako se bol smiri. Ova procedura traje ukupno oko pola sata.

Kako treba da se pripremam za epiduralnu krvnu zakrpu?

Čitanje ovog informatora, omogućiće vam da razumete ovu proceduru.

Molimo vas da informacije koje dobijete podelite sa vašim suprugom/partnerom i članovima porodice (ako želite). Moguće je da ima informacija koje će njima biti značajne, pogotovo ako će brinuti o vama nakon izvedene procedure.

Vaš anesteziolog će porazgovarati o ovoj proceduri sa vama detaljno i odgovoriće na sva pitanja koja vas interesuju. Anesteziolog će možda predložiti da se urade neke laboratorijske analize. Ako imate bilo kakva pitanja kad pročitate ovu brošuru, možete ih zapisati i slobodno pitajte anesteziologa pre izvođenja procedure.

Pre nego što bilo koji lekar, sestra ili drugi zdravstveni radnik vrši neko ispitivanje ili vam daje terapiju, mora od vas zatražiti pristanak za izvođenje procedure. Da bi vam pomogli da odlučite da li da date pristanak, vi treba da dobijete informacije od zdravstvenog radnika o tretmanu koji vam je ponuđen. Uvek možete da pitate zdravstvenog radnika ako vam nešto nije jasno ili želite više informacija.

Informacije koje dobijate trebalo bi da budu o vašem zdravstvenom stanju, alternativnim metodama koje su vam dostupne, kao i informacija o tome da li predviđena procedura nosi i neki rizik pored očekivanog poboljšanja. Važno je da vaš pristanak bude originalno vaš i važeći. To znači da vi morate:

- biti sposobni da date pristanak;
- da dobijete dovoljno informacija da biste mogli da donesete ispravnu odluku;
- da postupite po svojoj slobodnoj volji i da niste pod uticajem druge osobe

Zamoliće vas da potpišete zakonsku formu pristanaka na intervenciju u kojoj je navedeno da ste razumeli ponuđenu proceduru, prednosti i moguće komplikacije ove terapije, te da se slažete da dobijete epiduralnu krvnu zakrpu.

Važno je da se pre ove procedure pridržavate sledećeg:

- Nastavite sa uzimanjem paracetamola ili kodeina kako vam je savetovao vaš lekar
- Nastavite sa uzimanjem vaše redovne terapije izuzev lekova koji razređuju vašu krv (heparin, fragmin i varfarin) i lekova koji utiču na stvaranje krvnog ugruška (klopidogrel i tiklopidin).
- Ukoliko ste dobili injekciju leka za razređivanje krvi unutar 12h, obavestite anesteziologa
Obavestite anesteziologa ukoliko ste imali povišenu telesnu temperaturu ili se niste osećali dobro u poslednja 24h.
- Nakon izvedene procedure epiduralne krvne zakrpe, zamoliće vas da odležite u krevetu, u vodoravnom položaju jedan do dva sata, te se zbog toga preporučuje da odete do toaleta pre izvođenja procedure.

Možete jesti i piti u danu kada se izvodi procedura i ne bi trebalo da prekidate dojenje.

Da li postoje neke komplikacije ili rizici povezani sa epiduralnom krvnom zakrpom?

Pojava modrice na leđima, u predelu u kome je anesteziolog iglom prolazio kroz kožu i prolazni bolovi u leđima, koji traju par dana, su najčešće komplikacije nakon epiduralne krvne zakrpe. Postoji mala šansa (manja od 1%) da igla zadesno napravi novi otvor u membrani

(kesi) u kojoj se nalazi tečnost koja okružuje kičmenu moždinu. Ova pojava je slična onoj zbog koje je glavaobolja i nastala. Infekcija, oštećenje živca ili krvarenje u predelu leđa su ostale retke komplikacije ove procedure.

Da li postoje neke alternativne metode za otklanjanje glavobolje?

Postoje alternativne metode za tretman postspinalne glavobolje, ali nijedna se pokazala efikasna kao epiduralna krvna zakrpa. Možete o tome porazovarati sa vašim anesteziologom.

Šta će se dešavati nakon epiduralne krvne zakrpe?

Nakon epiduralne krvne zakrpe, vaš anesteziolog će vas zamoliti da odležite 2-4 sata u vodoravnom položaju i da ne dižete ništa teško najmanje naredna 2 dana. Kod 60-70% pacijenata, krvna zakrpa će izlečiti glavobolju za nekoliko minuta do nekoliko sati. Ako nakon 24-48h i dalje imate glavobolju, vaš lekar će vam možda ponuditi još jednu krvnu zakrpu. Izuzetno retko je potrebno više od dve krvne zakrpe. Kod nekih ljudi, glavobolja nestane nakon prve krvne zakrpe, ali se kasnije vrati. Druga krvna zakrpa u ovom slučaju može biti od pomoći.

Vaš anesteziolog će ovo prodiskutovati sa vama.

Ako je anesteziolog zadovoljan vašim oporavkom, on ili ona će vam odobriti da idete kući 4-6 h nakon izvedene procedure. Vi možete normalno da se brinete o vašoj bebi ali trebalo bi da angažujete nekoga kod kuće da vam pomogne oko vaših dnevnih aktivnosti. Postoje drugi uzroci glavobolje koji ne moraju da budu u vezi sa probijanjem membrane (dure). Ako vaša krvna zakrpa nije uspešna i vaša glavobolja se vraća, trebalo bi da se posavetujete sa lekarom, pogotovo ako se simptomi pogoršavaju. Ukoliko se pored glavobolje osećate pospano, konfuzno ili povraćate, trebalo bi da vratite u bolnicu što je pre moguće.

Opšte informacije

Nadamo se da je ovaj informator odgovorio na većinu vaših pitanja, ali zapamtite da je ovo samo polazna tačka za razgovor sa vašim lekarom. Ukoliko imate bilo kakvo pitanje, slobodno ga zapišite, tako da možete da postavite pitanje anesteziologu koji vas bude pregledao. Ukoliko želite da se detaljnije posavetujete o post-spinalnoj glavobolji i epiduralnoj krvnoj zakrpi, molim vas pitajte bilo kog člana medicinskog tima koji se brine o vama (babica, anestetičar, lekar).